

Bộ Y tế

Hội nghị trực tuyến tăng cường phòng, chống dịch bệnh, công tác tiêm chủng & an toàn tiêm chủng 2020

HƯỚNG DẪN KỸ THUẬT CÁC TUYẾN VỀ CÔNG TÁC GIÁM SÁT, XỬ LÝ & PHÒNG, CHỐNG BỆNH SXHD

PGS. TS. BS. Phan Trọng Lân
Viện trưởng, Viện Pasteur TPHCM

NỘI DUNG

1. Văn bản chỉ đạo

2. Hướng dẫn kỹ thuật:

Giám sát dịch tễ SXHD

Dự phòng, phát hiện & đáp ứng

VĂN BẢN CHỈ ĐẠO

Chỉ đạo phối hợp liên ngành tăng cường PCSXH:

1. Công điện 1106/CĐ-TTg, ngày 27/7/2017 của Thủ tướng Chính phủ
2. Văn bản 4758/BYT-DP, ngày 22/8/2017 của Bộ trưởng BYT gửi Bộ Xây dựng
3. Văn bản 4759/BYT-DP, ngày 22/8/2017 của Bộ trưởng BYT gửi Bộ GD&ĐT
4. Văn bản 4911/BYT-DP, ngày 30/8/2017 của Bộ trưởng BYT gửi Bộ TNMT
5. Văn bản 3608/BYT-DP, ngày 03/7/2020 của Bộ trưởng BYT gửi UBND tỉnh/thành

Hướng dẫn kỹ thuật:

1. Chỉ thị 07/CT-BYT, ngày 29/7/2019 của Bộ trưởng BYT về tăng cường PCSXH;
2. Quyết định 3711/QĐ-BYT, ngày 19/9/2014 về hướng dẫn GS & PC SXHD.
3. Quyết định 3091/QĐ-BYT, ngày 03/7/2017 về hướng dẫn GSTĐ lồng ghép SXHD, Zika và Chikungunya
4. Quyết định 3424/QĐ-BYT, ngày 5/8/2019 về ban hành danh mục hóa chất diệt véc tơ truyền bệnh SXHD g/đ 2019-2021
5. Quyết định 5083/QĐ-BYT, ngày 9/11/2017 về hướng dẫn kỹ thuật phun mù nóng trong PCSXH và Zika.

HƯỚNG DẪN KỸ THUẬT

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

PHÂN TUYỂN KỸ THUẬT

Tuyển	Giám sát	Dự phòng	Phát hiện	Đáp ứng
Khu vực	Chỉ đạo tuyển XN Vi rút/người, muối Thử hoá chất	Xây dựng quy trình Tập huấn Kiểm tra	Theo dõi Đánh giá nguy cơ cấp huyện/tỉnh	Chỉ đạo tuyển Kiểm tra Điều tra đánh giá hiệu quả
Tỉnh	GS ca bệnh GS véc tơ định kỳ, ổ bọ gậy nguồn XN MAC-ELISA XN nhanh NS1	Cấp kinh phí Tập huấn Kiểm tra/Đánh giá	Phát hiện dịch quy mô xã Điều tra côn trùng	Phun máy trên xe Điều tra đánh giá hiệu quả
Huyện	GS ca bệnh GS véc tơ định kỳ XN nhanh NS1 Lấy mẫu gửi XN	Lập kế hoạch Kiểm tra Quản lý CTV	Phát hiện dịch quy mô thôn/ấp Điều tra côn trùng	Phun máy đeo vai Điều tra đánh giá hiệu quả
Xã	GS ca bệnh GS véc tơ LQ Lấy mẫu gửi XN	Thực hiện chính	Phát hiện ổ dịch Điều tra cộng đồng	Diệt Lăng quăng Hỗ trợ phun hoá chất

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

Định nghĩa ca:

- Ca lâm sàng: Sốt + 2 tr/chứng (XH, nhức đầu, đau cơ khớp, đau bụng...)

- Ca xác định: IgM, NS1, PCR, PLVR

Báo cáo theo Thông tư 54/2015

Ca
bệnh

Giám
sát

Vi
rút

Véc
tơ

- Muối, LQ
- Ổ bọ gậy nguồn
- Kháng hóa chất
- XN vi rút ở muối

- Kháng thể
- Kháng nguyên
- Vi rút

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

Vòng đời của véc tơ truyền SXHD

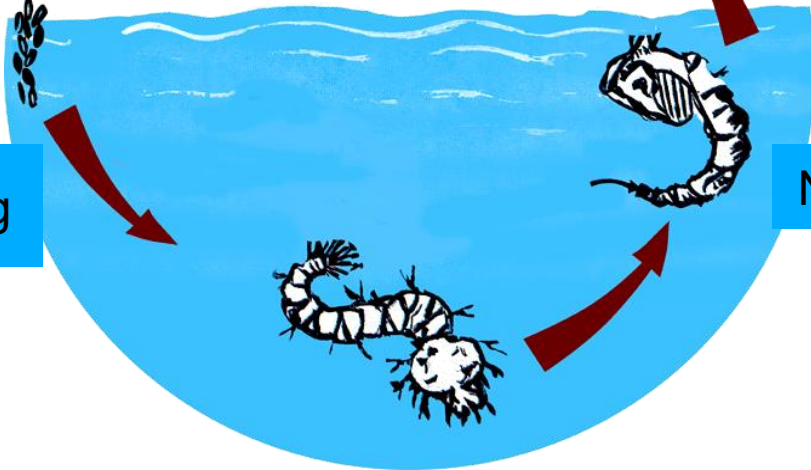
Muỗi trưởng thành

- Véc tơ chính: muỗi *Aedes aegypti*
- Véc tơ phụ: muỗi *Aedes albopictus*
- Vòng đời: Muỗi -> trứng -> nhộng -> Muỗi
- Giai đoạn ấu trùng sống trong nước trung bình 7 ngày.

WHO, 1972; Hawley 1988

Trứng

Nhộng

Lăng quăng/bọ gậy

- Muỗi phát triển tối ưu:
  - o 25°C - 30°C.
  - o Độ ẩm 70% - 90%.
  - o <10 °C & >35 °C muỗi bất hoạt
- LQ phát triển tốt nhất 25°C - 28°C.

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

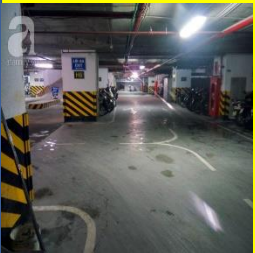
ĐÁP ỨNG

Khu vực nguy cơ:

1. KCN/đô thị | 2. Biển đảo/du lịch | 3. Nông thôn/xâm nhập mặn

Vùng công nghiệp, đô thị hóa:

- Rãnh thoát nước hầm c/c
- Thùng nước lau nhà
- Dĩa lót chậu kiếng
- Xô, thùng, lon, hủ, chai, lọ xung quanh nhà trọ, khuôn viên nhà
- Lô đất trống & có nhiều vật phế thải
- Công trường xây dựng

Vùng du lịch (huyện đảo):

- Đồ vật linh tinh, phế thải xung quanh nhà, cơ sở lưu trú
- Phuy
- Lô đất trống
- Công trường xây dựng

Vùng nông thôn hoặc xâm nhập mặn:

- Lu, khạp, phuy

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

Giám sát véc tơ SXHD

Loại GS	Số nhà GS	Chỉ số/mục đích
Muỗi	30 hộ/điểm/tháng	DI$\geq$0,5 → Yếu tố nguy cơ cao
LQ	30 hộ/điểm/tháng	BI$\geq$30 → Yếu tố nguy cơ cao (riêng Miền Bắc BI $\geq$ 20)
Ổ bọ gậy nguồn	100 nhà/lần x 2 lần/năm/tỉnh	X/đ tỉ lệ, mật độ LQ & loại vật chứa chính

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

DỰ PHÒNG TỔNG THỂ

Chiến dịch
diệt LQ

CTV

Trường học

Phun hóa
chất chủ
động

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

HOẠT ĐỘNG CTV PCSXH

- **Mục đích:**
  - Nâng cao kiến thức, thay đổi hành vi PCSXH của cộng đồng
- **Hoạt động chính:**
  - Vãng gia các hộ dân phụ trách hàng tháng
- **Chỉ tiêu:** ít nhất **3%** xã của tỉnh/TP triển khai CTV PCSXH

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

CHIẾN DỊCH DIỆT LQ/BỌ GÂY PCSXH

Mục đích: giảm lãng quẳng & nâng cao nhận thức PCSXH CĐ

LỄ PHÁT ĐỘNG

Do UBND Xã chủ trì

DIỄN HÀNH

Đọc trực lộ chính

Thành phần gồm: CTV, Cán bộ ban ngành, TTVH, Học sinh

KẾT THÚC DIỄN HÀNH

*Tập trung lại theo đơn vị ấp, đi về ấp mình phụ trách, Chia nhóm để vắng gia
Trưởng ấp, CTV, ban ngành đoàn thể ...phụ trách ấp nào tập trung về ấp đó
Trưởng ấp chia các thành viên ra thành các nhóm đi vắng gia*

VẮNG GIA

Nhóm 1

- CTV: 01 người
- Cán bộ ban ngành: 1-2 người
- Vắng gia 60-70 hộ
- Trong vòng 1-2 ngày

Nhóm 2

*tương tự
nhóm 1*

Nhóm 3

Nhóm 4

Nhóm ....

Kết thúc chiến dịch

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

GS
ca bệnh

Ổ dịch

Dịch
diện rộng

- Có các ca LS
Hoặc 1 ca XĐ
- Trong 7 ngày
- Tại 1 ấp
- **Có LQ/muối**

- ≥ 3 ổ dịch
- Trong 14 ngày
- Tại 1 ấp

Xử lý vùng BK 200m
quanh nhà bệnh nhân

Xử lý cả ấp

GS
véc tơ

Điểm nguy cơ
 $DI \geq 0,5$ | $BI \geq 20-30$

Xử lý cả ấp/xã

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

XỬ LÝ DỊCH SXHD/ĐIỂM NGUY CƠ SXHD

1

Chuẩn bị địa bàn

- Thông báo Trưởng ấp
- Xác định nhà BN, khu vực cần xử lý: số lượng nhà, bản đồ

2

Chuẩn bị cho công tác xử lý dịch

- Triệu tập đội xử lý dịch
- Thông báo vận động cộng đồng diệt LQ/bọ gậy, muỗi

3

Điều tra côn trùng

- 10-30 nhà LQ/bọ gậy & muỗi

4

Diệt LQ/bọ gậy khu vực xử lý dịch

- UBND xã và BND ấp chịu trách nhiệm, đảm bảo BI<20
- Đổ bỏ, đậy nắp, thả cá...

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

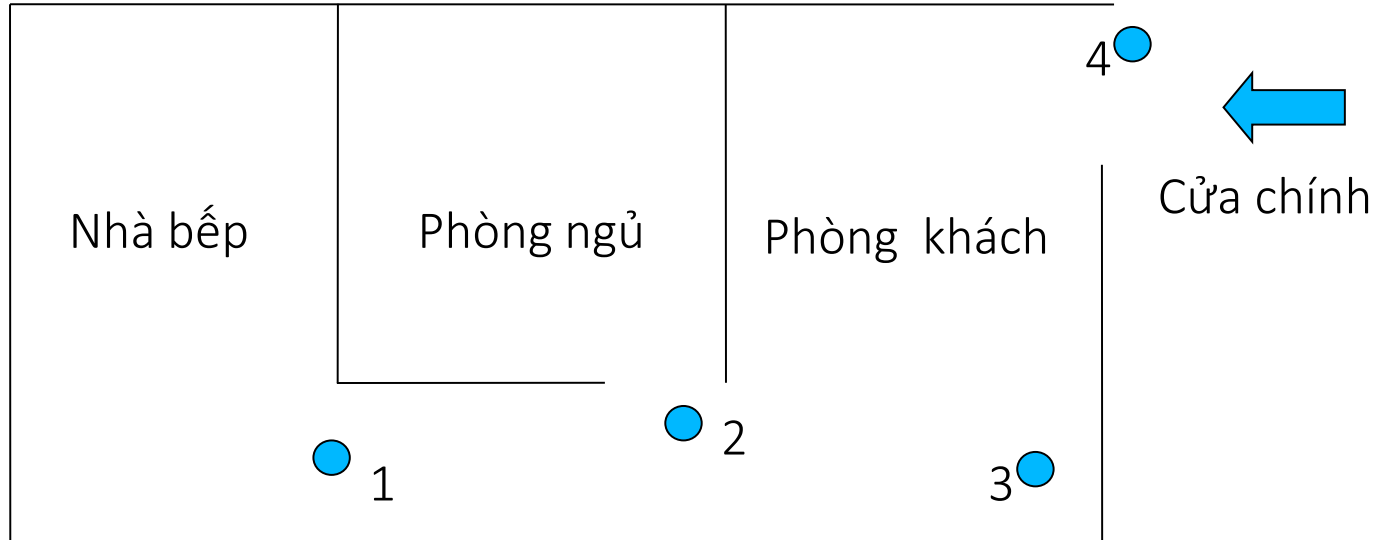
ĐÁP ỨNG

XỬ LÝ DỊCH SXHD/ĐIỂM NGUY CƠ SXHD

5

Phun hóa chất diệt muỗi:

- Phun ULV: máy lớn và đeo vai
- Tính lượng hoá chất, và lượng nước/dầu thích hợp
- Thông báo hộ dân mở cửa, đậy kín thức ăn

Thứ tự phun trong nhà dân

GIÁM SÁT

DỰ PHÒNG

PHÁT HIỆN

ĐÁP ỨNG

XỬ LÝ DỊCH SXHD/ĐIỂM NGUY CƠ SXHD

6

Điều tra côn trùng

•Sau xử lý (phun HC, diệt LQ) 1 ngày, như bước 3

7-10 ngày sau
bước 5

7

Diệt LQ/bọ gậy như bước 4

8

Phun hoá chất diệt muỗi như bước 5

9

Điều tra côn trùng

•Sau xử lý (phun HC, diệt LQ) 1 ngày, như bước 3

10

Duy trì diệt LQ/bọ gậy hàng tuần

11

Báo cáo kết quả xử lý dịch

12

Xử lý lần 3, lặp lại bước 4, 5, 6

7-10 ngày sau
bước 8 nếu
 $DI \geq 0,2$ $BI \geq 20$

CHỈ ĐẠO, ĐIỀU HÀNH, PHỐI HỢP, GIÁM SÁT

- Thực hiện theo hướng dẫn của Y tế
- Diệt lăng quăng, muỗi tại nhà mỗi tuần

Y tế

- Tham mưu chuyên môn, kỹ thuật
- Chịu trách nhiệm chuyên môn

Cộng đồng

Chính phủ /UBND

- Chỉ đạo trực tiếp
- Phân công
- Kiểm tra, GS
- Cấp nguồn lực

- Chỉ đạo ngành dọc
- Phối hợp Y tế kiểm soát véc tơ

Ban ngành đoàn thể

KẾT LUẬN

1. Vai trò quan trọng của chính quyền, hệ thống Chính trị, và XH
2. Chỉ đạo, hỗ trợ, kiểm tra thường xuyên của BCĐ địa phương giúp đảm bảo chất lượng & hiệu quả
3. GS thường xuyên, trong đó **GS véc tơ** là quan trọng nhất để kịp thời phát hiện nguy cơ
4. Thường xuyên làm CDDLQ trong mùa cao điểm
5. Phát hiện kịp thời, không bỏ sót ổ dịch & xử lý triệt để từ đầu
6. Chỉ định can thiệp dập dịch diện rộng kịp thời khi đã thỏa tiêu chuẩn.

Trân trọng cảm ơn!